

Ik zou het zo weer overdoen!

Volken laten zich leiden door uw licht, koningen door de glans van uw schijnsel.

Jesaja 60,3

Vaak zeggen we tegen elkaar als iets ons veel moeite heeft gekost: 'Was het je dit allemaal waard?' En wanneer het ons dat alles waard is geweest, zeggen we: 'ik zou het zo weer overdoen.'

T.S. Eliot laat de magiërs hetzelfde zeggen in zijn 'Journey of the Magi'. Steeds als ik het gedicht lees, zo in de dagen op weg naar het feest van Epifanie, dan word ik geraakt. Wat een moeite hadden de drie koningen zich getroost, terwijl ze op zoek waren daar de pasgeboren koning van de Joden! De wegen modderig, de winter op z'n strengst, de knieën van de kamelen ontveld, de heimwee naar de warmte en de weelde van hun paleizen, de vijandigheid van dorpen en steden, de nachtelijke tochten. Kortom: het was volhouden en afzien. Om het nog maar niet te hebben over wat er over de hele onderneming werd gezegd: waanzin. Toch hadden deze drie het er allemaal voor over. Ook al verklaarde iedereen hen waanzinnig.

De vroegchristelijke gemeente heeft het verhaal van de wijzen uit het Oosten, van meet af aan gelezen tegen de achtergrond van Jesaja 60. Daar wordt gezegd dat de glorie van de Heer zal gaan schijnen over Jeruzalem. Israël wordt tot een licht te midden van de volken, terwijl de duisternis zich als een dikke deken heeft gewelfd over heel de aarde. Dit licht zal een grote aantrekkingskracht hebben op volken en koningen. En hier zijn ze dan: drie koningen. Op zoek naar het Licht uit de hemel waarin de glorie van de Heer schittert.

Dat deze drie zich de moeite getroosten!, dacht ik. Kom daar vandaag de dag nog eens om. Ik weet niet hoe het jou vergaat, maar word je soms niet moe, en soms moedeloos, van al de onderzoeksresultaten omtrent de secularisatie en kerkverlating? Zouden wij, inwoners van West-Europa, ons vandaag de dag nog de moeite getroosten om evenals de magiërs zo'n hele reis te ondernemen, op zoek naar het Licht van de hemel en de glorie van God, onze Vader?

Inmiddels vindt driekwart van de Nederlanders dat de kerk te weinig aansluit bij hun visie op het leven. De vraag is alleen: over wie zegt dat iets? Ik vrees dat we moeten zeggen dat wij als samenleving veelal niet meer begrijpen waar het christelijke geloof en de Kerk nu eigenlijk naar zoekt en van leeft. Zijn wij – zowel buiten als binnen de kerk – bereid ons moeite te getroosten een hele reis af te leggen om op zoek te gaan naar waar het in de Bijbel en het christelijk geloof nu echt om gaat? Het zou ons misschien wel wat ontvelde knieën kunnen opleveren of ten minste de opmerking dat heel onze zoektocht waanzin is. Daarom is het gedicht

Inhoud

Meditatie	1
Proponent H.Z. Klink, Ouddorp	
Psalm 40 in de LXX	2
Dr. H. Klink, Hoornaar	
Een onbekende Psalm	5
Dr. J.G. Barnhoorn, Nunspeet	
Politiek: is de overheid betrouwbaar?	6
J.A. van Bergeijk, Wijk en Aalburg	
Gebed van een zieke (boekbespreking)	8
Dr. H. Klink, Hoornaar	

Nieuwjaarsgroet

De redactie van *Ecclesia* wenst de lezers een goed en gezegend 2019. Maarten Luther keek in de nacht naar de hemel en hield zijn bezorgde vriend Melancton voor: 'Het moet een goede Meester zijn, die zo'n gewelf zonder pijlers gebouwd heeft!' We kennen deze Meester niet alleen uit de schepping, maar vooral uit het Evangelie, dat de uitspraak van Luther meer dan onderstreept.

van Elliot zo mooi. Het brengt ons precies bij het punt waar het in de Kerk uiteindelijk om draait.

Het gedicht is bewust zo geschreven dat het een reflectie betreft, jaren na de ontmoeting. Maar de drie Magiërs hebben het onthouden. Niet gek want sindsdien is heel hun bestaan wezenlijk veranderd. Het was voor de drie koningen zelf niet helemaal duidelijk welk doel hen had gedreven. Maar dat ze er alles voor over hadden, kwam door een innerlijk onbestemd verlangen. Er was iets dat hen aantrok in die pasgeboren koning. Wat precies, begrepen ze pas toen ze het pasgeboren kind vonden. Toen gebeurde er innerlijk iets bij hen. De ontmoeting met het Christuskind betekende hun dood en tegelijkertijd hield het een nieuwe geboorte in. Voorgoed was hun leven veranderd. In Christus leerden ze een andere werkelijkheid kennen. Toen begrepen ze waarom ze dit alles hadden doorstaan. Het onbestemde verlangen dat hen had gedreven bleek een hunkering naar de hemel en naar God. Maar het had wel als gevolg dat ze zich na hun terugkeer niet meer thuis voelden in de oude orde, met vreemde mensen en vreemde goden.

Kijk, dit is waar het in de Kerk om is begonnen. Om dit verlangen en om die zoektocht. Deze drie hebben in het Christuskind Gods diepste Woord vernomen. In dat Woord zagen ze ineens het Leven dat het licht is voor de mensen. Van en bij die werkelijkheid leeft de christelijke gemeente. Van meet af aan. Tot in haar wezen. Durven wij ons zoveel moeite te getroosten als deze magiërs in het gedicht van T.S. Elliot? Het zou best eens kunnen dat het van ons vraagt opnieuw te leren luisteren naar een innerlijke stem, die van een verlangen naar een andere werkelijkheid waarin we als mens tot rust en tot onze bestemming komen.

Hopelijk durf jij je wat moeite te getroosten. We hoeven geen grote reis meer te ondernemen. De hemel is niet ver. Het licht schijnt inmiddels overal, en de glorie van de Heer is daar te vinden waar de sacramenten bediend en gevierd worden, waar de stem van het Woord – Jezus Christus – waardoor alles is ontstaan, kan worden gehoord. Geloof me, sommigen zullen zeggen: waanzin. De drie magiërs zijn echter overtuigd: ze zouden het zo weer overdoen!

Proponent H.Z. Klink, Ouddorp

Psalm 40 in de LXX

*Zalig hij die de armen en nooddrufigen begrijpt,
op de dag van onheil zal de Kurios hem redden.
Moge de Kurios hem bewaren en hem doen leven en hem zalig
spreken op de aarde.
En hem niet overgeven in de handen van zijn vijanden.
Moge de Kurios hem helpen op zijn ziekbed als hij pijn lijdt.
U hebt zijn hele ziekbed veranderd toen hij door ziekte verzwakt
was.
Ik sprak tot de Kurios: ontferm U over mij.*

Colofon

Ecclesia, voorheen 'Kerkblaadje', is een uitgave van de Stichting Vrienden van Dr. H.F. Kohlbrugge en verschijnt zaterdags om de veertien dagen.

Redactie: Drs. M. den Admirant, Drs. L.J. Geluk,
Mw G.M. van Ommen-Middelkoop

Eindredactie: Dr. H. Klink

Vaste medewerkers:

Dr. J.G. Barnhoorn, Dr. R. Fernhout, Drs. H.J. Lam en
Dr. M. Verduin.

Redactieadres: Dorpsweg 11, 4223 NA Hoornaar, tel. 0183-581321

Internet-adres: www.ecclesianet.nl

ISSN nummer: 2542-7725

Abonnementsprijs: € 30,50 per jaar

Adreswijziging en abonnementen: gm.v.ommen@kpnplanet.nl

Administratie: Baron Bentinckstraat 51, 7731 EK Ommen
tel. 0529 456729, Postbankrekeningnr. NL72INGB0000 8871 47

Adm. Ecclesia/Kerkblaadje te Ommen of

Bankrekeningnr. NL95RABO0348 9696 19 t.n.v.

St. Vrienden van Kohlbrugge te Ommen

Druk: Langeveld grafische afwerking BV, Zoetermeer

Genees mijn ziel, want ik heb tegen U gezondigd.

Mijn vijanden spreken kwaad over mij:

*wanneer zal hij sterven en wanneer zal zijn naam ten onder
gaan?*

*En indien iemand binnenkwam om te kijken, sprak hij lege
woorden.*

Zijn hart hoopte goddeloosheid voor zichzelf op.

Hij ging naar buiten en sprak.

Onderling fluisterden al mijn vijanden tegen mij,

ze verzonnen kwaad tegen me:

'Zeker zal hij, die nu neerligt, dit keer niet weer opstaan.'

*Ook de man van mijn vrede, op wie ik mijn hoop vestigde,
die brood met mij at, heeft het bedrog tegen mij groot gemaakt.*

*U echter, Kurios, ontferm u over mij en doe mij opstaan, en ik
zal hun op hun beurt geven wat hun toekomst.*

*Hierdoor begon ik te begrijpen dat ik door U gewenst ben,
dat mijn vijand zich niet over mij zal verheugen.*

*U stond mij bij vanwege mijn oprechtheid
en hebt mij op een vaste bodem gesteld, voor U, tot in
eeuwigheid.*

*Gezegend de Kurios, de God van Israël, van eeuwigheid tot
eeuwigheid.*

Zo zij het, zo zij het!

Inleiding

Psalm 40 is een betrekkelijk onbekende Psalm, ondanks het feit dat de Psalm in het Nieuwe Testament wordt geciteerd (rond het verraad van Judas).

De Psalm is onbekend, maar ontroerend. Wat erin verwoord wordt, is uit het leven gegrepen – hij is dan ook herkenbaar en betrekkelijk eenvoudig.

Psalm 40 is in de LXX bijna geheel identiek aan de Psalm in het Hebreeuws. De toonzetting aan het slot is echter anders en rijker. In deze bijdrage wil ik de Psalm in de LXX versie weergeven en uitleggen en hier en daar accenten leggen, vooral op die punten waarin hij afwijkt van de MT.

Het thema

De eerste regels van de Psalm geven het thema heel helder weer. Zalig is de man die de arme en behoeftige begrijpt, d.w.z. degene die zich over de arme ontfermt. Met 'arme' wordt in het Oude Testament degene bedoeld die behoeftig is en als zodanig belaagd wordt door goddelozen die hem willen beletten dat hij zijn houvast vindt in God. De psalmist zegt: God zal degene die zich over zo'n arme ontfermt, bijstaan en helpen, als hijzelf in moeilijkheden komt.

De aard van Gods hulp

In de eerste verzen van de Psalm spreekt de dichter de wens uit dat God degene die de arme begrijpt, zal helpen.

Hij bidt:

- Moge God hem 'bewaren', 'doen leven' en hem 'zaligspreken op aarde' ('zalig' wil zeggen: je in een toestand bevinden van alomvattend geluk, zowel wat de ziel als het lichaam betreft).
- Laat God hem niet overgeven in de handen van zijn vijanden.
- Meer specifiek: Moge God hem te hulp komen als hij ziek is en met pijn op bed ligt.

In vers 4b vervolgt de dichter deze opsomming met de woorden: 'U hebt zijn hele ziekbed veranderd toen hij door ziekte verzwakt was.' Dit versdeel valt uit de toon, omdat de dichter plotseling niet meer de toekomstige, maar de verleden tijd gebruikt. Bovendien spreekt de dichter in dit versdeel niet meer over de Kurios in de derde persoon, maar in de tweede persoon. Hij spreekt Hem aan met 'U'.

Het vervolg van de Psalm maakt duidelijk waarom dit zo is. Het versdeel vormt de overgang tot dat gedeelte van de Psalm waarin de psalmist gaat spreken over zijn eigen leven: hijzelf is ziek geweest en heeft Gods bijstand ondervonden.

De eerste verzen van de Psalm geven dus een alge-

mene waarheid weer: God staat iedereen bij die de arme en behoeftige begrijpt en helpt. Vers 4b laat zien dat de dichter zelf dit heeft ondervonden. Toen hij zelf ziek was, ondervond hij dat God hem zalig sprak en hem niet overgaf in de handen van zijn vijanden. God veranderde zijn hele ziekbed.

Daarover gaat het tweede en derde gedeelte van de Psalm.

Het ziekbed van de dichter

Op een levendige wijze beschrijft de dichter de periode dat hij aan bed gekluisterd was.

Allereerst vertelt hij wat er in hem omging in zijn verhouding tot God. Hij bad: 'Kurios, ontfarm U over mij, genees mijn ziel, want ik heb tegen U gezondigd.'

Vervolgens geeft hij levensecht weer hoe zijn vijanden, die hem erg gehaat moeten hebben, reageerden op zijn ziek-zijn. Als ze zien dat hij ziek is, wakkert dat hun hoop aan: hij zal snel overlijden! Ze kunnen er bijna niet op wachten: vol ongeduld en blijdschap reageren ze: 'Wanneer zal hij sterven? Wanneer zal zijn naam vergaan?' Daarop beschrijft hij hoe ze met hem omgingen. Ze komen bij hem op bezoek en doen alsof ze meelevend en ze zich zijn lot aantrekken. Maar de werkelijkheid is anders. Ze komen alleen maar om vast te stellen hoe ziek hij is, gedreven door de hoop te zullen zien dat zijn toestand verslechterd is en hij het niet lang meer zal maken.

Als ze bij zijn bed staan, doen ze alsof ze met hem begaan zijn, maar ze huichelen. Ze praten maar wat, met lege en onoprechte woorden. Terwijl ze zich mooi voordoen, gaat er van alles in hun binnenste om. Boosaardige gedachten komen in hen op, ze verkneukelen zich over hoe hij eraan toe is. Zo stapelen ze in hun binnenste (in hun verhouding tot God) onrecht op. Daarop gaan ze naar buiten, waar ze met elkaar over hem praten en elkaar toefluisteren: 'Hij komt er niet meer bovenop. Dit keer niet!'

Anders dan de Hebreeuwse tekst, zegt de LXX dat de vijanden zeggen dat de dichter er *dit keer* niet bovenop zal komen. Letterlijk staat er: 'Nu zal degene die ziek op bed ligt, niet nog een keer opstaan!' De Griekse tekst laat doorschemeren dat de dichter in het verleden al keer op keer door God geholpen werd. De vijanden weten dat, maar ze constateren dat dit nu niet opnieuw het geval zal zijn! Eindelijk zijn ze van hem af!

De dichter vertelt vervolgens wat zijn ziekbed nog aangrijpender maakte: zijn vriend, met wie hij samen het brood at, heeft hem terwijl hij zo ziek was, bedrogen. Hij geeft indrukwekkend weer wat dat voor hem betekende. Hij noemt hem 'de man van mijn vrede',

degene dus op wie hij terug kon vallen, degene die hem omgaf en steunde, bij wie hij in zijn ziel (mentaal) rust vond en op wie hij zijn hoop vestigde. Uitgerend deze man bedroeg hem zo laaghartig dat de dichter er nauwelijks een omschrijving van kan geven: 'Hij maakte dat het bedrog tegen mij een buitengewoon grote afmeting kreeg.'

Welk verweer had de psalmist in deze situatie? Hij bad tot God: 'U echter, Kurios, ontfarm U over mij en laat mij opstaan en ik zal hun op hun beurt geven wat hun toekomt.'

De uitkomst

In het slotgedeelte van de Psalm wijkt de LXX het meest af van de MT. Dit komt doordat de LXX andere tijden gebruikt dan de Hebreeuwse tekst.

In de MT staat:

Hierdoor weet ik dat U mij genegen bent, dat mijn vijand niet over mij zal juichen. Want wat mij betreft, U ondersteunt mij in mijn oprechtheid, U plaatst mij voor uw aangezicht voor eeuwig.'

In de LXX:

Hierdoor drong tot mij door dat U mij in uw goedgunstigheid zou helpen, (namelijk) dat mijn vijand zich niet over mij zal verheugen. U ondersteunde mij vanwege mijn oprechtheid en stelde mij op vaste bodem voor uw aangezicht, voor eeuwig.

Het eerste wat opvalt, is dat de LXX in de verleden tijd spreekt: de dichter kijkt terug. Daarbij legt hij de nadruk op drie dingen:

- Het geloof. Op een bepaald moment realiseerde hij zich dat God hem zou helpen. Dit besef drong tot hem door toen hij overwoog dat God zó is, dat Hij niet zou toestaan dat zijn vijanden over hem zouden triomferen. Zo was God niet – dát zou Hij niet laten gebeuren(!)
- Daarop bleek in de praktijk dat deze stellige overtuiging terecht was. God ondersteunde hem daadwerkelijk, waardoor de verwachting van zijn vijanden niet uitkwam!
- God stelde hem op een vaste bodem. De dichter merkt erbij op: Hij deed dat voor zijn aangezicht en Hij deed dat voor eeuwig! De verledentijdsvorm die de dichter in dit versdeel gebruikt, laat zien dat God dit zondermeer, soeverein deed. God gaat boven de omstandigheden uit en grijpt zo maar (verlossend) in!

Al op zijn ziekbed drong het besef tot de dichter door dat God zou helpen. Vanzelfsprekend rijst de vraag hoe dat kwam. De dichter heeft in de LXX-psalm daar

eigenlijk al antwoord op gegeven. We zagen al dat zijn vijanden onderling elkaar letterlijk toefluisterden: 'Zeker zal degene die ziek op bed ligt, nu niet nog een keer' opstaan!' In eerdere situaties had hij dus Gods hulp ondervonden. Daarin vond de dichter zijn houvast. Hij begon zich te realiseren dat God, die trouw is, hem ook nu zou helpen. En hij heeft gelijk gekregen!

Enkele slotopmerkingen

Dit alles brengt mij tot drie slotopmerkingen:

Het ziekbed volledig veranderd

Als we dit laatste in aanmerking nemen, krijgt vers 4b extra betekenis. Nu begrijpen we hoe de psalmist het bedoelt als hij zegt dat God zijn ziekbed volledig veranderde. Terwijl hij ziek was en hij zich het gedrag van zijn vijanden moest laten welgevalen en zijn vriend hem bovendien verried, begon hij te beseffen dat God hem zou helpen. Daaraan ontleende hij houvast. En dat veranderde zijn hele ziekbed. Hij ontdekte wat Luther eens als volgt onder woorden bracht: 'Wie du glaubst, so hast du!': zoals je gelooft, zo heb je!. Het geloof leeft al uit de uitkomst, zelfs als daar nog niets van te zien valt.

Een terugblik

In de LXX hebben de slotwoorden van de Psalm het karakter van een terugblik. Daardoor wordt in de Psalm niet alleen het geloof van de psalmist onderstreept maar ook de uitkomst van de crisis waarin hij verkeerde. Dat geeft de Psalm een dankbaar karakter. De dichter kijkt erop terug dat God daadwerkelijk hielp.

Een nieuwtestamentische klank

Juist zo krijgt de Psalm al enigszins een nieuwtestamentische klank. De Psalm kon in de versie van de LXX namelijk in de eerste christelijke gemeente gemakkelijk gelezen worden als een belichting van het sterven en de opstanding van Christus. De Psalm paste op zijn leven, vooral op wat Hij doormaakte tijdens zijn lijden en bij zijn opstanding:

- Tijdens zijn laatste dagen werd Christus belaagd door zijn vijanden. Zijn 'vriend' (Judas) verried Hem en zijn vijanden hoorden 'Als God voor Hem is, laat Hij dan van het kruis afkomen!' Ze dachten dat het voorgoed met Hem gedaan zou zijn en zijn naam zou worden uitgewist. Maar Christus heeft zich, zoals Kohlbrugge zegt, erdoorheen geloofd – en dat in de trant van Psalm 40 LXX: 'Hierdoor begon Ik te begrijpen dat ik door U

gewenst ben, dat mijn vijand zich niet over Mij zal verheugen.'

- Op de dag van zijn opstanding kon Hij zeggen: 'U stond Mij bij vanwege mijn oprechtheid en hebt Mij op een vaste bodem gesteld, voor U, tot in eeuwigheid.'

Zo werd de Psalm een Psalm van de nieuwtestamenti-

sche gemeente en dat vooral in de versie van de LXX.

H. Klink, Hoornaar

Noot

- 1 Het Griekse werkwoord dat hier staat betekent letterlijk 'voortgaan', 'toevoegen' of 'iets opnieuw doen'.

Een onbekende psalm

In mijn recensie van Possidius' biografie van Augustinus¹ heb ik gesteld, dat de kerkvader veel tijd besteed heeft aan de bestrijding van de schismatische stromingen, die het de katholieke kerk in zijn dagen heel moeilijk gemaakt hebben. Ik heb toen in het bijzonder gewezen op de Donatisten, volgelingen van de afgescheiden bisschop Donatus, – een beweging van christelijke fundamentalisten, die, gegrepen door het ideaal van een "zuivere" kerk, zich tijdens de vervolgingen onder keizer Diocletianus (omstreeks 311) van de katholieke kerk hadden afgescheiden uit onvrede over de h.i. verwerpelijke houding van hen, die, om aan arrestatie te ontkomen, de heilige boeken aan de keizer hadden overgeleverd. Wij hebben toen gezien, hoe gewapende donatistische benden zich keer op keer schuldig maakten aan gewelddadig optreden tegen hun katholieke medechristenen, waarom Augustinus besloot de strijd met hen aan te binden. In het jaar 393 schetste hij het conflict met hen in een lang gedicht, *Psalm tegen de donatisten*², een boekje, dat, in eenvoudig Latijn geschreven (Hunink spreekt van "een simpele, volkse tekst"), bedoeld was voor alle lagen van het volk. Vergeleken met indrukwekkende werken als de *Belijdenissen* en *De stad Gods* maakt dit werkje een vrij povere indruk. Maar Augustinus was ervan overtuigd, dat het "de goede zaak" diende en daarvoor wilde hij zich voluit inzetten, zoals hij ook op de kansel placht te doen.

Als historisch, pastoraal en theologisch document hebben wij hier met een belangrijk geschrift te doen, maar bovenal neemt het in de geschiedenis van de Europese poëzie een speciale plaats in als een uniek getuigenis van de ontwikkeling naar de ritmische Latijnse poëzie van de middeleeuwen. Behalve aan Augustinus-lezers, theologen en classici heeft het derhalve ook aan poëzie-liefhebbers heel wat te bieden.

Augustinus' *Psalm* is overigens niet zijn enige geschrift tegen de Donatisten; het is het eerste van een reeks publicaties, waarin hij tegen hen ten strijde trekt. Deze

strijd heeft tal van jaren geduurd.

In de zomer van 411 vond er op bevel van keizer Honorius in Carthago een conferentie plaats van katholieke en donatistische bisschoppen, die leidde tot een veroordeling van de beweging. Op het Afrikaanse platteland heeft de invloed van de Donatisten zich overigens nog eeuwenlang doen gelden.

De Donatisten beschouwden zichzelf als de erfgenamen van de Makkabeeën, die gemarteld waren om hun trouw aan de heilige boeken. Hun ideaal van een zuivere kerk veronderstelde de "reinheid" van de bedienaar als een voorwaarde voor de werkzaamheid van de sacramenten. De sacramenten waren niet werkzaam, wanneer de bedienaar gezondigd had, bijvoorbeeld doordat hij de heilige boeken had uitgeleverd.

De volmaaktheid van de ambtsdrager was een voorwaarde voor de werking van het sacrament. En dat niet alleen: ook de verhouding met andersdenkenden werd hierdoor bepaald: hun reinheid werd door de omgang met de "onreine" leden van de katholieke kerk aangetast.

In de loop der geschiedenis komen wij deze opvatting in diverse kringen tegen, b.v. bij de Doopsgezinden, bij wie zij een groot aantal afscheidingen heeft veroorzaakt. In het boek *Geschiedenis van de Doopsgezinden in Nederland* van Dr. N. van der Zijpp lezen wij van een voorganger, die de door hem gehanteerde tucht – de zogenaamde ban – zo rigoureuus toepaste, dat op den duur vrijwel heel zijn gemeente behalve hijzelf onder censuur kwam te staan. De Gereformeerde predikant Hermannus Faulkelius (ca. 1560-1625), een geharnaste tegenstander van de Doopsgezinden, sprak smalend van "het Babel der Wederdooperen".

De proloog

Augustinus Psalm tegen de donatisten – door Uitgever

rij Damon met de oorspronkelijke tekst naast de Nederlandse vertaling uitgegeven – telt niet minder dan 297 versregels. Het geschrift bestaat uit 20 coupletten van elk 12 regels, gevolgd door een epiloog, die dertig regels omvat. Het begint met een éénregelig refrein, dat in totaal 22 keer in de tekst voorkomt: *Al wie in vrede vreugde vindt, beoordeel nu wat waarheid is.*

Hierna volgt een proloog van vijf regels:

Een zaak aanhoren en daarbij vooringenomen zijn is slecht.

De onrechtvaardigen kunnen nooit het koninkrijk van God bezitten.

Andermans kledij verscheuren? Onaanvaardbaar, hoe dan ook!

Wie Christus' vrede scheurt heeft dus de dood wel eens te meer verdiend.

Laat ons nu zonder omwegen bekijken wie de dader was.

De eerste strofen van het gedicht sluiten hierop aan door de vergelijking van het Koninkrijk Gods met een sleepnet, dat, neergelaten in de zee, van alles bij elkaar brengt om, zodra het vol is, op de oever getrokken te worden, waarna men het leegmaakt. Het goede verzamelt men in vaten, het ondeugdelijke werpt men weg (Mattheüs 13 : 47v.). Een beeld van wat er aan het einde der tijden gebeuren zal: de "bozen" worden afgezonderd van de rechtvaardigen en in het vuur geworpen. Hoewel de Donatisten hier niet genoemd worden, is het zonder meer duidelijk, dat de kerkvader hen op het oog heeft.

Abecedarium

Augustinus heeft zich in zijn *Psalmus* in taal en stijl aan zijn gehoor aangepast. Dat is zowel aan de vorm als de inhoud te merken. De "volkse, grove effecten" vallen uit de toon en ook de harde woorden, waarmee de kerkvader de Donatisten typeert, roepen bedenkingen op: hij maakt hen uit voor goddelozen, dieven en hoogmoedigen. Toch ziet de vormgeving van het gedicht er verzorgd uit. Dit komt onder meer hierin uit,

dat de kerkvader heeft gekozen voor een "abecedari-sche" "psalm" naar Hebreeuws model: alle coupletten beginnen, net als b.v. in Psalm 119, met een andere letter van het alfabet, dat wordt gevolgd tot aan de letter V.

Beroep op de Schrift

In Augustinus' betoog neemt het Schriftberoep een grote plaats in. Door zich van de katholieke Kerk af te scheiden, zo houdt hij de Donatisten voor, hebben zij het bijbels getuigenis veronachtzaamd. Hebben de zeventuizend vromen in Elia's tijd, die de knieën niet voor de Baäl gebogen hadden, zich soms afgescheiden? Geen sprake van. Aan hoeveel kwaad hun volk zich ook schuldig gemaakt had, "geen van die gerechtigden is uit de eenheid weggegaan!" (198). En hoe heeft onze Heiland gehandeld jegens de man, die Hem verraden zou? "Hij liet hem bij de goeden zijn, Hij zond hem zelfs voor preken uit" 207. En zelfs tijdens het laatste Avondmaal werd Judas niet door Hem buitengesloten. Welnu, zo behoren ook wij te handelen: "verstoot uw slechte broeders niet. Wij mogen ons niet van hen scheiden, uitgezonderd in ons hart." (211v.).

Deze overtuiging, die de achtergrond vormt van zijn *Psalm*, wordt door de kerkvader onderstreept in de epiloog, waarin Moeder Kerk een klemmend beroep op de Donatisten doet om tot haar terug te keren.

Tot zover deze bespreking van Augustinus' strijdschrift, dat wij hartelijk in de belangstelling van onze lezers aanbevelen.

J.G. Barnhoorn, Nunspeet

Noten

- 1 Zie *Ecclesia* d.d. 22 september j.l.
- 2 Augustinus, *Psalm tegen de Donatisten*. Bezorgd, vertaald en toegelicht door Victor Hunink. Uitgegeven door Damon (Eindhoven). ISBN 90 5573 640 6. Prijs: € 12,50.

We wijzen de lezers erop dat de conferentie van de Vrienden van dr. H.F. Kohlbrugge dit jaar DV zal plaatsvinden op zaterdag 14 mei en dat ook dit keer in de Grote Kerk van Vianen. Iedereen alvast van harte uitgenodigd!

De redactie

Politiek: is de overheid betrouwbaar?

W'*We gaan er allemaal op vooruit*' was de kreet die we hoorden nadat de huidige kabinetsformatie gereed was. Het eerste jaar, in 2018 zouden we daar nog niet zoveel van gewaar worden, maar nu, vanaf 2019 gaat iedereen dat positief merken. Is dat wel waar? Nee, dat durf ik hier expliciet te schrijven. Ik zal twee voorbeelden geven, waarvan ik weet dat die zeker niet op zich staan. Een vrouw die toen ze 61 jaar oud was weduwe werd, moet rond zien te komen van een netto pensioenuitkering van € 380 per maand. Ze heeft altijd voor haar gezin met kinderen gezorgd en daarnaast veel vrijwilligerswerk gedaan. Op haar leeftijd komt ze niet meer aan het werk, ze krijgt uiteraard ook geen uitkering en tot aan haar AOW-gerechtigde leeftijd ook geen nabestaanden uitkering, dit gezien haar leeftijd. Eén geluk heeft ze: haar woning is vrij. Volgens de politici zal ze gecompenseerd worden voor de prijsstijgingen die haar in 2019 te wachten staan, middels minder belastinginhouding. Maar zij is nu al geen belasting verschuldigd door haar lage inkomen. Geen compensatie dus, maar wel een behoorlijke kostenstijging, denk maar aan de energiebelasting en de btw verhoging van 6% naar 9%. En er zullen ongetwijfeld nog meer verhogingen aan komen. Een ander voorbeeld: een man van 71, alleenstaand, krijgt slechts een AOW-uitkering van € 800 per maand, omdat hij in zijn jonge jaren in het buitenland heeft gewerkt en gewoond. Omdat toen de inkomens niet vergelijkbaar waren met die van nu, krijgt hij vanuit Duitsland een pensioentje van € 35 per maand. Voor hem geldt dus in feite hetzelfde als voor de mevrouw in voorbeeld één.

Dan het probleem van de luchtvervuiling, '*we moeten allemaal van het gas*'. Een besluit is gauw genomen, maar nu de uitwerking. In de gemeente waar ik naar de kerk ga heeft men bij de bouw van een nieuwe kerk hierop ingespeeld door de energievoorziening te regelen met een aardwarmtepomp. De aanschaf, het onderhoud en de financiering (voor een periode van 10 jaar) bedragen ruim € 70.000. Om nu echter nog de energierekening voor het stroomverbruik, dat de pomp met zich brengt – een echte energievreter – te compenseren, zou nog eens een investering van ongeveer € 50.000 voor het aanbrengen van zonnepanelen nodig zijn, maar dan zijn we er nog niet. Want om een optimaal rendement van de zonnepanelen te hebben, moeten die toch minimaal twee

keer per jaar schoongemaakt worden vanwege al de luchtvervuiling. Dit is op een kerkgebouw geen eenvoudige klus. Je kunt niet zomaar een hogedrukreiniger gebruiken, want dan kunnen de panelen beschadigd raken. Het valt me overigens op, dat bij de politieke discussie over het milieu het probleem vooral aan de vervuiling door auto's wordt toegerekend. Waarom hoor ik niets over de enorme vervuiling door alle openhaarden en houtkachels, die wetenschappelijk bewezen, voor een veel grotere uitstoot zorgen? Leest u e.e.a. maar eens na op de site van het RIVM. Waarom blijft dit buiten de discussie? Zou dat zomaar stemmen kunnen kosten?

U vraagt zich als lezer misschien wel af waarom ik dit allemaal schrijf en dat nog wel in een blad als *Ecclesia*. Dat heeft twee redenen. De situatie zoals bovenstaand geschetst van de twee mensen vanuit de praktijk, baart me zorgen. Ze staan niet alleen, deze voorbeelden! Daarom de oproep juist in dit blad, om als u mensen kent in vergelijkbare situaties, naar deze mensen om te zien en te helpen. Dan wat betreft de kerken: omdat veel kerken kampen met problemen om hun financiën goed op orde te houden wil ik vooral waarschuwen om niet lichtzinnig tot grote investeringen te besluiten t.a.v. het milieu. *Voor het rendement moet men het vooral niet doen!* Houdt er ook rekening mee dat vanaf het jaar 2020 de giftenaftrek verandert. Nu kan iemand zijn ANBI gerelateerde giften eventueel nog aftrekken tegen een tarief van om en nabij de 50%, maar vanaf 2020 gaat dat versneld terug naar 37,5% (afhankelijk van het inkomen). Hoewel er nog steeds optimisme heerst over de economie, zijn er toch al duidelijke tekenen dat het weer vrij snel de verkeerde kant op zal gaan. Een kerk zou zomaar eens een prachtig gebouw zonder energieverbruik kunnen bezitten, maar op het financiële vlak geen bestaansrecht meer hebben. Overigens onderschrijf ik zeker dat er op het gebied van het milieu heel veel verbeterd moet worden, maar ik roep de politiek nogmaals op om echt openheid te geven, dus een eerlijke voorlichting en ook achteraf te laten zien dat ze betrouwbaar is. Niet als door minder energieverbruik de inkomsten tegenvallen, men op een ander vlak de burger daar financieel voor op laat draaien.

J.A. van Bergeijk, Wijk en Aalburg
(email: van.bergeijk@filternet.nl)

Gebed van een zieke

In een dauwdruppel kun je de zon zien schijnen. Die gedachte kwam bij me op na het lezen van het boekje *Gebed van een zieke* van Blaise Pascal. Pascal had de gave om in enkele zinnen een wereld van gedachten tot uitdrukking te brengen. Dat blijkt uit zijn beroemdste boek 'Gedachten van Blaise Pascal'. Het blijkt ook uit het *Gebed van een zieke*.

Onlangs verscheen van de hand van Gert van de Wege een Nederlandse vertaling van het boekje, met een nawoord van ds. J. Belder uit Dordrecht. Gert van de Wege liet het voorafgaan door een inleiding van zijn hand. De inleiding vertelt dat het geschriftje waarschijnlijk geschreven werd in de laatste vier jaren van Pascals leven, tijdens of aan het eind van een langere periode van ziekte. Pascal was vanaf zijn jeugd vertrouwd met ziekte en pijn, zoals dat gold voor meerdere geniale figuren, die, evenals hij jong zijn gestorven. We hoeven maar te denken aan Simone Weil, die evenals Pascal vanaf haar jeugd te maken had met hevige hoofdpijn.

Het gebed van een zieke is dus een heel persoonlijk gebed. Het is ook een indrukwekkend gebed, waarin Pascal het ons vergunt een blik te werpen in het proces dat hij tijdens zijn ziekte, al biddend meemaakte. In de meest letterlijke zin bracht de ziekte Pascal dichterbij God. In weinig geschriften wordt zo helder gemaakt wat Paulus bedoelt als hij zegt dat wij met Christus gestorven zijn aan de wereld en met Hem zijn opgestaan tot een nieuw leven:

Zijn ziekte herinnert Pascal in eerste instantie aan de vergankelijkheid en leegheid van deze wereld en aan het feit dat hij daar zijn geluk gezocht heeft. Hij ervaart de troosteloosheid ervan. Maar hij weet niet alleen van verkeerde oriëntatie van zijn hart voor God. Hij weet ook van Christus, de trooster, die zelf mens geworden is – Christus die in de bergrede zei: 'Zalig zijn die treuren, zij zullen vertroost worden.' Tot nu toe heeft het leven van Pascal daar haaks op gestaan. Hij dacht precies andersom. Maar Christus, zijn Geest, kan dat anders maken.

Als hij zich dit te binnen heeft gebracht komen de meest ontroerende passages van het boekje. Christus, die mens is geworden, heeft lichamelijk geleden. Terwijl Hij lichamelijk leed, leed Hij het meest om de ver-

vreemding van de mens met betrekking tot God.

Als nu God Christus liefhad in zijn lijden en de zieke tijdens zijn ziek-zijn met Christus verbonden wordt, kan God ook de zieke liefhebben. Daardoor krijgt de zieke vrijmoedigheid te vragen om eenzelfde smart om de zonde als Christus had. In die smart wordt hij één met Christus. Als hij, door zich Christus voor de geest te halen, in zijn berouw één is geworden met Christus, wordt hij ook één in de vertroosting die Christus ten deel viel. Zo ontvangt hij in de nabijheid van Christus de kracht om mét Christus te sterven en ook mét Hem op te staan in een nieuw leven. De kern van dit gebeuren is dat hij uit kracht van Christus zijn leven offert (anders gezegd: toevertrouwt) aan God. Daarin bestaat de bekering:

Geef dus Heer,
dat ik me, hoe ik er ook aan toe ben,
schik naar uw wil;
dat ik me, ziek als ik ben,
verheug in mijn lijden.
Zonder lijden kan ik de heerlijkheid niet bereiken;
zonder lijden, mijn Verlosser, zou U zelf de
heerlijkheid niet zijn ingegaan.
Aan de littekens van uw lijden werd U herkend door
uw discipelen.
Herken mij dan als de uwe in het leed dat ik doorsta.

Het is een diep ontroerend werkje dat Gert van de Wege vertaalde, waarvan de geestelijke kracht zich bij herhaaldelijk lezen meer en meer aan de lezer voordoet.

Tot slot: Dr. W. Aalders promoveerde op Pascal. Onwillekeurig moest ik bij lezing van het gebed denken aan zijn belichting in 'De hemel is rood' van Simon van Cyrene die Jezus' kruis droeg. Deze komt sterk overeen met wat we vinden in het gebed van Pascal en kan gelezen worden als een uitleg daarvan.

H. Klink, Hoornaar

N.a.v. Blaise Pascal, *Gebed van een zieke*, Brevier uitgeverij – Kampen, 2016. ISBN 9789491583896, prijs: € 12,50.